

11.10.2022, utorok

10.20 – 12.30 Proces posudzovania vplyvov z hľadiska legislatívnych predpisov v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie a ochrany prírody a krajiny

Belanová Gabriela (Ministerstvo životného prostredia SR)

Legislatívny prienik zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredia so zákonom o ochrane prírody a krajiny vrátane informácií o autorizovaných osobách

Úvod prezentácie ozrejmuje, že Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon č. 24/2006 Z. z.") je premietnutý do zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon č. 543/2002 Z. z.") vo viacerých častiach od všeobecnej ochrany prírody a krajiny, cez osobitú ochranu prírody a krajiny, týkajúcu sa územnej ochrany, až po jednotlivé kompetencie orgánov a organizácií ochrany prírody a krajiny a spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia zákona č. 543/2002 Z. z.

Prezentácia sa následne zaoberá jednotlivými časťami, ktoré identifikovali prienik medzi zákonom 24/2006 Z. z. a zákonom 543/2002 Z. z. Za najdôležitejší prienik možno považovať v prvom rade záväzné stanovisko orgánu ochrany prírody a krajiny (§ 9 zákona č. 543/2002 Z. z.), ktorým je príslušný orgán na vydanie rozhodnutia zo zisťovacieho konania alebo záverečného stanoviska viazaný. V druhom rade je podstatné uvedomiť si prienik s § 28 zákona č. 543/2002 Z. z., ktorý rieši problematiku pravdepodobnosti významného vplyvu plánov alebo projektov na územia európskej sústavy chránených území Natura 2000 v súvislosti so chválením alebo povolením uvedeného plánu alebo projektu. § 28 zákona č. 543/2002 Z. z. stanovuje podmienky a postup schvaľovania alebo povolenia plánu alebo projektu v prípade identifikovania významného vplyvu na európsku sústavu chránených území Natura 2000, s čím súvisí aj § 28a zákona č. 543/2002 Z. z., ktorý odkazuje na autorizované osoby.

Zároveň treba podotknúť aj úzke prepojenie vyhlášky MŽP SR č. 170/2021, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z.

Následne sa prezentácia zaoberá kompetenciami jednotlivých orgánov ochrany prírody a krajiny.

V závere prezentácie je dôležitosť záväzného stanoviska zhrnutá aj v § 103 zákona č. 543/2002 Z. z. v spoločných ustanoveniach.

Skorka Roman (Úrad pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky)

Reforma v oblasti územného plánovania a výstavby a jej vplyv na proces posudzovania vplyvov na životné prostredie

O problémoch a nedostatkoch územného plánovania a výstavby by vedel každý z nás veľa rozprávať, či už na základe vlastnej skúsenosti a poznania z pohľadu stavebníka, projektanta, aktívne participujúceho občana alebo z pohľadu úradníka. Zdanlivo nekonečné konania, s málo predpokladateľným priebehom plné neprehľadných a opakovaných úkonov, nízka transparentnosť rozhodovacieho procesu, obštrukčné angažovanie entít bez vecného záujmu, nedôvodné námietky, kompetenčné spory, protichodná výkladovosť, nedostupnosť potrebných informácií a pod. Aj z uvedených dôvodov Vláda Slovenskej republiky ohlásila reformu tejto oblasti.

Pôvodný stavebný zákon z roku 1976 po viac ako 40 ročnej účinnosti a viacerých úpravách vystriedajú zákon o územnom plánovaní a zákon o výstavbe, ktorých účinnosť je naplánovaná na apríl 2024. V dôsledku schválenia nových legislatívnych predpisov možno očakávať zásadné zmeny, ktorými sú najmä zmena kompetencií v oblasti výstavby, harmonizácia procesov územného plánovania a podpora obcí pri obstarávaní dokumentácie, optimalizácia a integrácia procesov povoľovania, skrátenie celkovej dĺžky, metodická a výkladová centralizácia, zvýšená transparentnosť a postupná digitalizácia. Hoci sa, s ohľadom na časovo náročný priebeh legislatívneho procesu a súvisiace nasadenie až po konečné

podpísanie zákonov pani prezidentkou, môže na prvý pohľad zdať, že je reforma naplnená a ľudia, ktorí za ňou stoja si môžu vydýchnuť, opak je pravdou.

Pre splnenie cieľov je potrebné reformu zhmotniť do podoby riadneho sprevádzkovania Úradu pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky a jeho regionálnych pobočiek, zavedenia informačného systému, presunu kompetencií a personálnych kapacít, úprav súvisiacich legislatívnych predpisov a s tým súvisiacej integrácie konaní.

Presah, vecný súvis a potrebná synkretizácia problematiky posudzovania vplyvov s územným plánovaním a výstavbou je určujúcim a kritickým elementom reformy pre dosiahnutie požadovaného zefektívnenia jednotlivých procesov. Vzhľadom na túto skutočnosť je potrebné venovať tejto téme patričnú pozornosť.

Dušek Jan, Hošek Michael, Dusík Jiří (Integra Consulting s.r.o.)

Jak souvisí taxonomie EU a SEA/EIA?

Nedávno prijatá EU Taxonomie pro udržitelné činnosti zavádí klasifikační systém EU neboli „taxonomii“, která podnikům a investorům poskytne jednotná kritéria pro identifikaci ekonomických činností, jež jsou považovány za environmentálně udržitelné. Tento klasifikační systém je založen na šesti environmentálních cílech EU:

- 1) zmírňování změny klimatu;
- 2) přizpůsobování se změně klimatu;
- 3) udržitelné využívání a ochrana vodních a mořských zdrojů;
- 4) přechod k oběhovému hospodářství;
- 5) prevence a omezování znečištění,
- 6) ochrana a obnova biologické rozmanitosti a ekosystémů.

Taxonomie za udržitelnou považuje ty činnosti, které významně přispívají k alespoň jednomu ze šesti cílů v oblasti životního prostředí a současně nezpůsobí žádnou významnou újmu cílům ostatním.

EU Taxonomie primárně usiluje o reorientaci soukromých investic směrem k udržitelnějšímu podnikání a podpořit rozvoj klimaticky neutrální ekonomiky v EU. Její hodnotící systém však zároveň vytváří nový rámec pro environmentální hodnocení navrhovaných investic - včetně těch, které podléhají EIA and SEA – který může řada budoucích investorů systematicky využívat.

Vyvstává tedy řada otázek ohledně potenciálních vazeb mezi EU Taxonomií a zavedenými systémy EIA a SEA. Náš příspěvek se zaměří na identifikace těchto vazeb a souvisejících příležitostí pro další rozvoj EIA a SEA systémů.

14.00 – 16.00 Praktické zkušenosti s procesem posudzovania vplyvov v kontexte požiadaviek ochrany prírody a krajiny – časť 1.

Havel Petr (Ministerstvo životního prostředí ČR)

Osmnáct let zkušeností s procesem provádění odpovídajícího posouzení a prací autorizovaných osob v České republice – víme jak na to?

Dne 28. dubna 2004 nabyla v České republice účinnosti novela zákona o ochraně přírody a krajiny, kterou byly zavedeny zejména povinnosti související s vytvářením a ochranou soustavy Natura 2000. Jedním ze zásadních, a do značné míry (minimálně toho času) v EU jedinečných institutů zavedených tímto předpisem, jsou autorizované osoby oprávněné k provádění hodnocení vlivů záměrů a koncepcí na lokality soustavy Natura 2000, resp. jejich předmět ochrany. Tuto speciální autorizaci uděluje na 5 let (a případně i opakovaně na stejnou dobu prodlužuje) Ministerstvo životního prostředí bezúhonným fyzickým osobám se stanoveným vzděláním po úspěšném absolvování zkoušky odborné způsobilosti. V letošním roce má ČR tedy již osmnáctileté zkušenosti s takto zavedeným modelem, který umožňuje věnovat problematice „odpovídajícího“ posouzení podle článku 6.3 směrnice „o stanovištích“ speciální pozornost jak po odborné, tak po metodické stránce. Po takové době již lze relativně detailně hodnotit, do jaké míry se skutečně osvědčil, jaké jsou jeho výhody a nevýhody a jak je vnímán a akceptován ze strany odborné veřejnosti, veřejné správy či soukromého sektoru. Přednáška stručně představí právní a praktický rámec tzv. screeningu a následného hodnocení, jeho teorii, i následný vývoj praxe. Pozornost bude věnována také legislativní a procesní stránce udělování a prodlužování autorizací a obecně zkušenostem se správou autorizovaných osob a jejich metodickým vedením. Nosným tématem potom bude problematika věcné kvality hodnocení a práce autorizovaných osob a úsilí věnovaného ze strany Ministerstva životního prostředí jejímu udržení. Shrnuty budou i současné a budoucí výzvy, které „naturové“ hodnocení v ČR čekají, aby si mohlo (minimálně) ponechat svou stávající, velmi dobrou úroveň. Stejně tak zazní, v čem je „naturové“ hodnocení zpracované v adekvátní kvalitě dle názoru přednášejícího nezastupitelné; a i co nemůže nahradit a proč.

Roth Petr (konzultant)

Analýza reportů členských států EU o přijetí kompenzačních opatření podle čl. 6(4) směrnice 92/43/EHS za období 2010 – 2019

Členské státy EU se ve výjimečných případech mohou odchýlit od povinnosti přísné ochrany lokalit Natury 2000 a realizovat plány a projekty s významnými negativními dopady na cíle ochrany. Podmínkou je přijetí specifických kompenzačních opatření, která musí být reportována Komisi. Ta vytvořila speciální formulář, na němž jsou jednotlivé případy členskými státy reportovány. Autor provedl pro Komisi vyhodnocení 110 takových reportů od členských států (12 pro plány, 98 pro projekty) za období 2010 – 19 (včetně reportů z Velké Británie). Reporty zaslalo celkem 16 členských států; většina (50) pocházela z Německa, jen 6 dalších států reportovalo více než 3 případy. 12 států článek 6(4) v uvedeném období vůbec neaplikovalo. U projektů se v 33 % jednalo o projekty protipovodňové ochrany, u 33 % o projekty dopravní infrastruktury, zbytek tvořily projekty nejrůznějšího charakteru. Členské státy měly častěji problémy s identifikací cílů ochrany lokalit a s hodnocením kumulativních vlivů. Jako naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu (IROPI) byly nejčastěji uváděny ekonomické a sociální důvody (69 případů), veřejná bezpečnost (37) a veřejné zdraví (29); stanovení důvodů nebylo vždy správné. 81 reportů přesto obsahovalo vyčerpávající a kvalitní zdůvodnění IROPI. Kompenzační opatření (KO) byla dobře popsána v 87 případech. Většina spočívala ve vytvoření zcela nových habitatů uvnitř stávajících lokalit (43), 14 případů zlepšovalo degradované habitáty ve stávajících lokalitách, u 17 došlo k následnému rozšíření lokalit o nová území (s oficiálním přehlášením) či vyhlášení nových lokalit. U KO byla většinou deklarována i dlouhodobá údržba po realizaci (79 případů), v 76 případech také následný

monitoring KO. Analýza odhalila i závažné chyby v přístupu některých členských států k aplikaci článku 6(4) a potvrdila také obecně známou kvalitu německého přístupu.

Čuláková Janka, Mútnanová Marta (Štátna ochrana prírody SR)
Aktuálne témy v procese hodnotenia vplyvov z pohľadu ŠOP SR

Zmeny legislatívy, predovšetkým novela zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, ale aj usmernenie či požiadavky Európskej komisie na hodnotenie významnosti vplyvov na územia Natura 2000 (ďalej „primerané hodnotenie“) sa postupne premietajú do procesu hodnotenia vplyvov na ŽP.

Primerané hodnotenie sa za posledné roky stalo súčasťou procesu posudzovania vplyvov navrhovaných činností, ako napr. rýchlostných ciest a diaľnic. Na základe jeho výsledkov sú navrhované alternatívne riešenia či opatrenia na zmiernenie vplyvov. Pri posudzovaní vplyvov plánov či strategických dokumentov to však konštatovať nemôžeme. Primerané hodnotenie sa pre tieto dokumenty vypracováva zriedka, aj väčšinou len odkáže na potrebu hodnotenia vplyvov na nižšej úrovni.

V prezentácii sa zameriame na to, prečo je dôležité dobre spracované primerané hodnotenie plánov a aký to môže mať vplyv na schvaľovanie či povoľovanie projektov, ktoré sú jeho súčasťou. Prečo si myslíme, že práve primerané hodnotenia plánov má kľúčovú úlohu pri hodnotení kumulatívnych vplyvov a hľadaní vhodných alternatívnych riešení.

Stručne spomenieme aj požiadavku EK na hodnotenie vplyvov na ciele ochrany území sústavy Natura 2000 a s tým súvisiacu úpravu Metodiky hodnotenia významnosti vplyvov na územia sústavy Natura 2000.

Volf Ondřej (nezávislý špecialista)

Praktické zkušenosti s hodnocení vlivů na lokality soustavy Natura 2000

Od vyhlášení soustavy evropsky významných chráněných území přírody Natura 2000 v ČR, kterou tvoří evropsky významné lokality (EVL) a ptačí oblasti (PO), uplynulo již 18 let. Její ochrana je od počátku založena mimo jiné na hodnocení záměrů a koncepcí, které by mohly tato území negativně ovlivnit. Hodnocení se vždy vztahuje k deklarovanému předmětu ochrany dotčené lokality, o povinnosti zpracovat hodnocení rozhoduje svým stanoviskem zodpovědný orgán ochrany přírody. Hodnocení vlivů na soustavu Natura 2000 je samostatnou přílohou hodnocení EIA/SEA.

Pro hodnotitele byla připravena řada metodických materiálů ministerstva životního prostředí (MŽP). Výsledkem hodnocení musí být odborně podložený závěr, zda posuzovaný záměr nebo koncepce má nebo nemá negativní vliv na soustavu Natura 2000. Specifikem procesu hodnocení v ČR je zákonem dané omezení, že ho mohou provádět pouze osoby se zvláštní autorizací udělované MŽP.

Příspěvek představuje praktické zkušenosti s tímto hodnocením získané během mnohaleté praxe v ČR i v dalších státech. Na konkrétních příkladech ukazuje typické postupy, přístupy i problémy, s nimiž se musí vyrovnat nejen hodnotitel, ale též investor nebo orgány státní ochrany přírody. Popisuje projekt farmy větrných elektráren v ptačí oblasti, kde je předmětem ochrany jediný ptačí druh. Dále seznámí s projekty velkých dopravních staveb, výrobního závodu, turistické a sportovní infrastruktury i menšího rekreačního objektu. Jako příklady koncepcí budou uvedeny územní plány obcí, na jejichž území jsou vymezeny EVL nebo PO, nebo posuzování Politiky územního rozvoje, jakožto nejvyšší úrovně územně plánovací dokumentace.

Přednáška se dále zabývá i postupem při konstatování negativního vlivu, možnostmi kompenzací a prokázáním převažujícího veřejného zájmu.

16.30 – 19.00 Praktické skúsenosti s procesom posudzovania vplyvov v kontexte požiadaviek ochrany prírody a krajiny – časť 2.

Celer Slavomír (Správa Tatranského národného parku)

Mapovanie území (biotopov, druhov) v posudzovanom území, kumulatívne vplyvy

Posudzovaním vplyvov navrhovanej činnosti alebo jej zmeny sa hodnotia pravdepodobné vplyvy na životné prostredie vrátane vplyvov na zdravie ľudí. Dôležitou úlohou v rámci procesu EIA je opis a mapovanie základných zložiek prírodného prostredia (mapovanie biotopov, druhov, geologických, pôdnych pomerov, mapovanie krajinej pokrývky), hodnotenie vzájomných interakcií medzi základnými zložkami v hodnotenom území (analýza DMR, stavu vegetácie, morfometrických a hydrologických charakteristík) a analýza socioekonomických ukazovateľov. Posudzovanie vplyvov navrhovanej činnosti sa uskutočňuje v rôznych priestorových škálach. K naplneniu procesu hodnotenia vplyvov je potrebné stanoviť kvantifikované kritéria hodnotenia. K dosiahnutiu cieľa posudzovania významne prispeje poznanie reprezentatívnej biodiverzity a/alebo jej prostredia (zástupcov bioty a prostredia), prirodzenosti a zachovalosti ekosystémov, konektivity resp. fragmentácie, redundancie, vzácnosti, zraniteľnosti a reziliencie ekosystémov, dynamiky prírodných a socioekonomických procesov, disturbančného režimu a i. Významnou súčasťou posudzovania vplyvov je hodnotenie kumulatívnych vplyvov. Kumulatívne vplyvy vyplývajú s narastaním zmien v minulosti až po súčasnosť a predvídateľných budúcich zmien v posudzovanom území. Kumulatívne vplyvy pôsobia synergicky (spolupôsobenie rôznych vplyvov) alebo zoskupene (rovnaké vplyvy).

Stanovenie objektívnych metód (postupov) posudzovania si vyžaduje implementáciu nových technológií prostredníctvom využitia GIS a DPZ. Mapovanie a hodnotenie vybraných ukazovateľov prírodných zložiek sa môže uskutočniť kombináciou pozemného šetrenia (terénnym mapovaním) alebo dištančne metódami GIS a DPZ. Multispektrálne a hyperspektrálne letecké a družicové snímky umožňujú využitie nových metód, ktoré využívajú techniky umelej inteligencie a strojového učenia.

Hodnotenie kumulatívnych vplyvov navrhovaných činností vyžaduje plošné mapovanie a hodnotenie stavu biotopov (krajinej pokrývky) vrátane analýzy prírodného prostredia (napr. morfometrických a hydrologických parametrov DMR). Komplexný prístup dovoľuje aj hodnotenie širších vzťahov prírodných zložiek na úrovni povodí alebo v dolinových celkoch v rôznych mierkach. Klasifikácia spektrálnych charakteristík, výpočet vegetačných indexov umožňuje posúdenie zdravotného stavu vegetácie a priaznivého stavu biotopov v rôznych časových obdobiach (multitemporálne mapovanie). Nové postupy segmentácie spektrálnych tried uľahčujú vylíšenie hraníc biotopov a/alebo výskytových druhov, krajinej pokrývky, posúdenie plošného výskytu alebo záberu biotopov, mapovanie štruktúry a využitie krajiny a socioekonomických aktivít.

Rybanič Rastislav (Integra Consulting s.r.o.)

Ako ľahké je vylúčenie významných vplyvov na územia Natura 2000?

Podstatným krokom pri vykonaní primeraného hodnotenia vplyvov plánov a projektov na územia sústavy Natura 2000 je proces vylúčenia významných vplyvov. Na vykonanie správneho postupu vylúčenia významných (negatívnych) vplyvov je potrebné mať dostatok informácií o hodnotenom pláne alebo projekte, o situácii predmetov ochrany (druhov a biotopov) dotknutých území Natura 2000 a dobre poznať ekologické nároky predmetov ochrany území.

V príspevku budú diskutované rôzne prístupy a postupy používané k tomuto procesu na základe príkladov z praxe. V prípade hodnotenia projektov je spravidla možné získať dostatok podkladov pre potvrdenie alebo vylúčenie významných vplyvov. Osobitne budú prebrané prípady vylúčenia významných vplyvov pri hodnotení plánov (strategických dokumentov), pri ktorých je zvyčajne množstvo dostupných podrobných podkladov menej.

Mikoláš Peter (HBH Projekt spol. s r.o.)

Trvalé riešenia zmiernujúcich opatrení pre ochranu obojživelníkov v dopravnej infraštruktúre – od procesu EIA k ich realizácii na príklade diaľnice D1 Dubná Skala - Turany a rýchlostnej cesty R2 Mýtina – Tomášovce

Obojživelníky na území Slovenskej republiky patria medzi najohrozenejšie skupiny živočíchov. Líniové cestné stavby sa v prípade absencie zmiernujúcich opatrení môžu stať neprekonateľnými bariérami, resp. stávajú sa miestom ich úhynu. Pokiaľ nie sú tieto komunikácie opatrené priepustnými prvkami, môžu zamedziť migrácii a šíreniu druhov.

Cieľom prezentácie je porovnať legislatívne a plánovacie procesy pre 2 infraštruktúrne stavby, diaľnicu D1 Dubná Skala - Turany a rýchlostnú cestu R2 Mýtina – Tomášovce, pri ktorých boli navrhnuté trvalé systémy priepustov a navádzacích zábran pre migráciu obojživelníkov. V prvom prípade došlo k nutnosti dobudovať k existujúcim opatreniam ešte dodatočný systém navádzacieho oplotenia a priepustov pre obojživelníky v priebehu výstavby. V druhom prípade bol takýto systém naprojektovaný využitím výlučne preventívnych nástrojov v rámci procesu EIA.

Diaľnica D1 Dubná Skala - Turany

V priebehu výstavby diaľnice D1 v úseku Dubná Skala – Turany došlo pri asfaltovaní povrchu diaľnice v cca km 1,500 – 3,000 k masívnemu ťahu ropuchy bradavičnatej (*Bufo bufo*). Obojživelníky tiahli z polí a lúk od obce Lipovec na štrkoviská za telesom diaľnice. Zvieratá vyliezali na teleso diaľnice alebo ho podchádzali popod most na diaľnici D1 nad cestou III/2130, kde dochádzalo k ich úhynu. Následne bol v spolupráci so ŠOP SR dodatočne navrhnutý a realizovaný trvalý systém navádzania a priepustov pre migráciu obojživelníkov. Z analýzy dostupných dokumentácií a stanovísk vyplýva niekoľko možných dôvodov neodhalenia rizika tejto nečakanej masovej migrácie žiab v uvedenom úseku.

V správe o hodnotení vplyvov na životné prostredie pre stavbu diaľnice D1 Višňové – Martin sa uvádza skutočnosť, že migračné koridory obojživelníkov neboli hodnotené pre nedostatok poznatkov. Potrebný návrh systému trvalých zábran a priepustov tak nemohol byť v oblasti Lipoveckých jazier uvedený ani v návrhu opatrení v záverečnom stanovisku MŽP SR. Neskôr bolo podaných pre úsek diaľnice D1 Dubná Skala – Turany niekoľko oznámení o zmene navrhovanej činnosti podľa prílohy 8a zákona NR SR č.24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V rámci oznámenia o zmene pre úsek diaľnice D1 Dubná Skala – Turany z júla 2012 boli vydané stanoviská ŠOP SR, z ktorých vyplynula aj požiadavka vybudovania trvalých migračných zábran pre obojživelníky, avšak nie v oblasti Lipoveckých jazier ale v km 11,500 – 13,100. V predchádzajúcom stanovisku ŠOP SR bola uvedená požiadavka na oplotenie pre zamedzenie vstupu živočíchov na teleso diaľnice.

Od roku 2011 prebiehal pre stavbu diaľnice D1 Dubná Skala – Turany monitoring bioty v rámci poprojektovanej analýzy podľa § 39 zákona 24/2006 Z. z.. Oblasť pri Lipoveckých jazerách bola do monitoringu zaradená ako lokalita 2 „Lipovec“ vymedzená od km 2,700 po km 3,200 na ľavej strane predmetného úseku diaľnice D1. Súčasťou monitoringu bol na tejto lokalite aj monitoring početnosti a druhovej skladby obojživelníkov. Počas monitoringu bioty nebola uvádzaná migrácia obojživelníkov zaznamenaná v žiadnom reprodukčnom období v rozmedzí rokov 2011 – 2014.

Z vyššie uvedených skutočností vyplýva, že riešený migračný koridor obojživelníkov nebol evidovaný v priebehu procesu EIA, nebol evidovaný ŠOP SR ani inými relevantnými inštitúciami a nebol zaznamenaný resp. táto migrácia neprebíhala počas monitoringu bioty pred výstavbou ani počas predchádzajúcich 3 rokov výstavby. Prvý záznam hromadnej migrácie žiab z polí a lúk od obce Lipovec smerom na Lipovecké jazerá pochádza až z roku 2015. Na základe novej skutočnosti boli v spolupráci so ŠOP SR realizované zmeny stavby diaľnice D1, ktoré boli posúdené oznámením o zmene navrhovanej činnosti z novembra 2016. V súčasnosti boli na vybudovanom systéme zábran a priepustov pre obojživelníky zaznamenané menšie poškodenia a vandalizmus.

Rýchlostná cesta R2 Mýtina – Tomášovce

V rámci výstavby rýchlostnej cesty R2 Mýtina – Tomášovce, ktorá začala 15. 8. 2019 boli v rozmedzí staničenia km 13,000 – km 14,000 vybudované priepusty pre migráciu obojživelníkov v oblasti

Divínskeho hája pri obci Lovinobaňa. Tomuto opatreniu predchádzalo niekoľko legislatívnych a plánovacích preventívnych krokov.

Migráciu obojživelníkov v tomto prípade zohľadňovala už správa o hodnotení pre stavbu rýchlostnej cesty R2 Zvolen – Lovinobaňa. V záverečnom stanovisku číslo 4366/04-1.6 MŽP SR zo dňa 17. 2. 2006 bolo odporúčané vybudovať niekoľko priepustov pre obojživelníky napríklad pri vodnej nádrži Mýtne.

Problematike ochrany obojživelníkov venuje pozornosť aj štúdia realizovateľnosti stavby Rýchlostná cesta R2 Kriváň – Tornaľa z júna 2014. V štúdií boli zaznačené územia s potenciálnym výskytom migrácie obojživelníkov. Zároveň bolo v tejto štúdií uvedené opatrenie: *„Zabezpečiť v rámci migrácie obojživelníkov v úsekoch cez vlhké a podmáčané lokality podchody.“*

Dôležitým krokom bolo vypracovanie migračnej štúdie v roku 2018, ktorá zohľadňovala aj migráciu obojživelníkov. Migračná štúdia bola vypracovaná pre oznámenie o zmene navrhovanej činnosti podľa prílohy 8a zákona č. 24/2006 Z.z. pre stavbu rýchlostná cesta R2 Kriváň – Lovinobaňa, Tomášovce. V štúdií boli ohľadom výskytu obojživelníkov využité aj informácie z monitoringu vplyvu stavby rýchlostnej cesty R2 Kriváň – Lovinobaňa, Tomášovce, ktorý v tom čase prebiehal v etape pred výstavbou. Vďaka dobrej kooperácii spracovateľov migračnej štúdie a vykonávateľov monitoringu, bol navrhnutý systém navádzacích bariér a priepustov pre obojživelníky v oblasti Divínskeho hája. Tento systém bol následne zapracovaný do projektovej dokumentácie.

Záver

Prezentácia porovnáva rozdielne postupy, ktoré predchádzali vybudovaniu systému pre migráciu obojživelníkov. V prípade systému v rámci diaľnice D1 Dubná Skala – Turany došlo k neočakávanej migrácii žiab, ktorá z hľadiska rozsahu ani smeru nebola predtým evidovaná ani pozorovaná. Preventívne nástroje procesu EIA preto riešený migračný koridor obojživelníkov neodhalili.

V prípade systému v rámci rýchlostnej cesty R2 Mýtne – Tomášovce boli migračné koridory pre obojživelníky riešené už v prvotných štádiách projektovej prípravy. Dôležitú úlohu plnilo overovanie výskytu obojživelníkov v teréne počas realizácie monitoringu vplyvu stavby na životné prostredie. V neposlednom rade k implementácii návrhu systému navádzacích zábran a priepustov do projektovej dokumentácie veľmi výrazným spôsobom prispela migračná štúdia.

11.10.2022, utorok

Večerný program

20:00- 20:45

Čiampor Fedor¹, Kovačič Martin² (¹Gensity s.r.o., ²EkosPlus s.r.o.)

DNA biomonitoring – alternatívne hodnotenie biologickej rozmanitosti v rámci posudzovania vplyvov na životné prostredie

V rámci posudzovania vplyvov navrhovaných činností na životné prostredie (EIA) by hodnotenie stavu biodiverzity a jej možné zmeny spôsobené plánovanými aktivitami, mali mať prioritné postavenie.

Vplyv činností na biologickú zložku ŽP sa hodnotí prevažne na základe prítomnosti významnejších druhov (chránené, zriedkavé atď.). Tie síce do istej miery fungujú ako akési dáždnikové druhy (teda ak sa niekde vyskytujú, prostredie a jeho ostatné zložky by mali byť v dobrom stave), zároveň však predstavujú len nepatrnú časť biodiverzity, „dáždnikové“ pravidlo nemusí platiť vždy a zároveň o skutočne vzácnych druhoch vieme len veľmi málo. Naopak, poznať a zachovať biodiverzitu znamená vytvárať podmienky pre veľa druhov, čo v konečnom dôsledku podporuje výskyt a prežívanie aj obmedzeného počtu druhov, ktoré „majú to šťastie“, že sú priamo chránené zákonom.

V súčasnosti sa hodnotenie stavu fauny realizuje prostredníctvom expertov na vybrané taxonomické skupiny (napr. vtáky, motýle, ryby), pričom zoznam takto zistených druhov je doplnený o odborný odhad, aké ďalšie druhy by sa v danej lokalite mohli vyskytovať. Tento postup však pokrýva malú časť bioty prostredia, je závislý od väčšieho počtu expertov, môže byť časovo zdĺhavý. Alternatívou je využívanie moderných postupov hodnotenia biodiverzity, založených na analýze DNA prítomnej v prostredí. DNA je možné získať z odchytených jedincov, prípadne z environmentálnych vzoriek ako voda či pôda. Laboratórnymi postupmi, s využitím sekventátorov novej generácie a následným porovnaním získaných dát s referenčnými databázami (DNA metabarkóding), je možné získať v krátkom čase údaje o prítomnosti násobne väčšieho počtu druhov oproti klasickým postupom. Tento prístup k hodnoteniu stavu biodiverzity je efektívnejší, komplexnejší a objektívnejší. Metabarkóding ako relatívne nová metóda má aj svoje slabé miesta, rovnako ako klasické postupy, potenciál využitia a efektivita DNA analýz je však jednoznačná.

Na Slovensku sa zatiaľ moderné DNA prístupy k hodnoteniu stavu biodiverzity a posudzovaniu vplyvu našich aktivít významnejšie neaplikujú. Výnimkou je tím z Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV a spoločnosť Gensity. V tejto prezentácii by sme vám chceli, na základe našich štúdií realizovaných v poslednej dobe, priblížiť možnosti využitia DNA dát v posudzovaní vplyvu činností na ŽP, respektíve priblížiť možnosti a potenciál DNA dát v starostlivosti o životné prostredie.

20:45- 22:15

Rozínek Roman, (NaturaServis s.r.o., ČR)

Základné informácie o biologických prieskumoch, záchranných prenosoch živočíchov a kompenzačných opatreniach realizovaných spoločnosťou NaturaServis s.r.o.

Uskutočňovanie biologických prieskumov, záchranných prenosov obojživelníkov, plazov a ďalších drobných živočíchov, inštalovanie dočasných a trvalých bariér (zábran) slúžiacich na ochranu obojživelníkov, plazov a ostatných drobných živočíchov pred dopravnými kolíziami spoločnosťou NaturaServis. Obnova mokradí a tóní alebo vytváranie nových sa zabezpečuje dočasným deponovaním obojživelníkov a plazov v Herpetologickej stanici v Hradci Králové v deponačných nádržiach. Súčasťou je taktiež výroba a inštalácia vtáčích búdok, hmyzích domčekov a pod.

Zameranie je tiež na plánovanie, návrhy a realizáciu krokov, ktoré eliminujú dopad na prírodu v priebehu stavebných prác na cestách, diaľniciach alebo podobných ekonomických aktivitách. Spoločnosť využíva výnimky udelené Ministerstvom životného prostredia ČR. Výnimky predstavujú podstatný prvok pre úspešné uskutočnenie kompenzačných opatrení: výsledok totiž nezáleží len od skúseného tímu, ale tiež

od ďalších aspektov povolených výnimkou. Kompenzačné opatrenia predstavujú spôsob na vytváranie nových biotopov a mikrobiotopov a premiestňovanie živočíchov z oblastí zničených stavbami diaľnic, železničných koridorov alebo veľkých priemyselných oblastí alebo sídelných aglomerácií. Umiestnenie stavieb v podobných oblastiach vždy vyústi do zničenia pôvodných biotopov a rovnako tak predstavuje riziko vyhynutia množstva živočíchov a rastlín. Tieto záležitosti súvisiace s hospodárskym rozvojom nie je možné úplne eliminovať, možné je však ho zmierniť v dôsledku realizácie kompenzačných opatrení.

Biologické prieskumy, metódy

Prezentácia je zameraná na skúsenosti s prieskumami a monitorovaním populácie obojživelníkov a plazov jednak v chránených oblastiach (ako sú Národné parky alebo Chránené krajinné oblasti, atď.) a tiež v územiach, ktoré nepodliehajú územnej ochrane. Na tento účel je využívaný celý rad metód. Pri realizácii prieskumov veľmi záleží na vybranej metóde, ale aj na jej správnej implementácii. Chybne aplikovaná metóda môže viesť k výraznému podhodnoteniu abundancie jednotlivých druhov a tým k nesprávnemu vyhodnoteniu. Na príkladoch bude poukázané na rozdiely medzi používanými metódami, ale aj na rozdiely získané skúseným a neskúseným pracovníkom. Testované boli rôzne metódy prieskumu a výsledky testovania prekvapili.

Premiestňovanie živočíchov

Keď sa používajú dočasné bariéry, chránime obojživelníky, plazy a ostatné drobné živočíchy, aby sa nedostali do miest stavebných aktivít, ako je výstavba ciest, diaľnic, sídlisk, nákupných centier atď., alebo do miest, kde sa vykonáva banská činnosť. V prezentácii bude predstavený projekt, v ktorom bolo biologické hodnotenie významne podhodnotené a namiesto predpokladaných 7 tisíc jedincov sa ich na lokalite nachádzali desaťtisíce. Premiestňovanie (transfer) živočíchov v takýchto počtoch má svoje náležitosti a je náročné legislatívne, organizačne, odborne i personálne. Celkovo bolo z jednej lokality, v priebehu troch rokov, presťahovaných 114 tisíc obojživelníkov a plazov.

12.10.2022, streda

09.00 – 10.30 Posudzovanie vplyvov vybraných navrhovaných činností a zložiek životného prostredia – obnoviteľné zdroje energie

Gataś Slávka¹, Gataś Andrzej², Zeleňáková Martina³, Hlinková Mária³

(¹Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Poľsko

²Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk, Poľsko

³Technická univerzita v Košiciach, Slovensko)

Obnoviteľné zdroje energie v procese SEA/EIA v Poľsku a na Slovensku

Na trhové hospodárstvo krajín vplyvajú záväzky EÚ týkajúce sa obnoviteľných zdrojov energie (OZE), stále rastúca spotreba a ceny elektrickej energie, potrebná výmena starých inštalácií na nové a povedomie verejnosti spojené s ochranou životného prostredia. V tejto súvislosti sa v súčasnosti a v najbližších rokoch v krajinách EÚ predpokladá významný vzrast počtu investícií v oblasti využívania OZE. V Poľsku podiel obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej spotrebe energie v roku 2020 bol 16,13%, čo znamená, že prevýšil úroveň 15% stanovenú Európskou úniou. Poľská vláda prijala koncom roka 2019 Národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030, v ktorom sa zadeklarovala, že do roku 2030 dosiahne 21–23 % podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe energie (sektor výroba elektrickej energie, sektor výroba tepla a chladu a sektor doprava). Aj na Slovensku sa navrhuje v oblasti využívania OZE v roku 2030 dosiahnuť úroveň 19,2%, čo je nárast 5,2 percentuálneho bodu v porovnaní s cieľom stanoveným pre rok 2020. Medzi najrýchlejšie rozvíjajúce sa sektory OZE patria fotovoltaika, veterná a vodná energetika ako aj biomasa. Avšak aj výstavba nových kapacít na výrobu energie z OZE sa spája s negatívnym vplyvom na životné prostredie spôsobený trvalým a dočasným zábermi pôdy, zmenou využívania pôdy, výrubom stromov, vplyvom na ekosystémy, vyššou spotrebou vody, hnojív či spotrebou materiálov a v konečnom dôsledku aj povstaním odpadov, napr. použité solárne panely.

Cieľom príspevku je zhodnotiť pripravenosť a efektívnosť procesu SEA/EIA z hľadiska hodnotenia vplyvov na životné prostredie investícií OZE na všetkých etapách investície od plánovania až po jej likvidáciu.

Karaba Ján (Slovenská asociácia fotovoltaického priemyslu a OZE)

Obnoviteľné zdroje energie a proces EIA

Pre úspešný rozvoj obnoviteľných zdrojov energie na území SR smerujúci k uhlíkovej neutralite našej krajiny je potrebné dosiahnuť, aby projekty OZE boli technicky, ekonomicky, ale aj environmentálne dlhodobou udržateľné. Z tohto pohľadu majú najväčší potenciál rozvoja do budúcnosti fotovoltaika a veterná energia, ktoré sú v súčasnosti celosvetovo najlacnejšími zdrojmi elektriny. Na Slovensku však tieto projekty čelia viacerým legislatívnym a administratívnym prekážkam pri ich povoľovaní, z ktorých jednou z najvýznamnejších je proces EIA. Prednáška sa bude venovať kritériám environmentálnej udržateľnosti pre tieto druhy OZE a hodnoteniu aktuálneho nastavenia procesu EIA z hľadiska praktických skúseností.

Paulíková Martina (WWF Slovensko)

Malé vodné elektrárne a vodné toky – dielčie poznámky k problémom posudzovania ich vplyvov

Skúsenosti s rozvojom OZE v uplynulých rokoch na Slovensko ukazujú, že táto činnosť musí byť zo strany štátu správne manažovaná, a to predovšetkým kvôli možným negatívnym vplyvom na životné prostredie. V prípade výstavby malých vodných elektrární (MVE) je dôležitý celý proces rozhodovania - od rozhodnutia, či vôbec stavať nové MVE, cez výber umiestnenia MVE a identifikáciu predpokladaných vplyvov na životné prostredie, až po poctivé zváženie prínosov a strát v prípade existujúcich stavieb a prijatie rozhodnutia, čo so stavbami, ktorých negatívne vplyvy sú väčšie, ako sa predpokladalo a nedajú sa odstrániť ani znížiť na prijateľnú úroveň. Dôvodom na nevyhnutné zvýšenie pozornosti pri

rozhodovaní o MVE je fakt, že v prípade ich nesprávneho umiestnenia, technického riešenia či nedostatočných resp. nesprávnych opatrení na elimináciu vplyvov MVE na životné prostredie, môžu prinášať viac negatív, ako benefitov. To je v rozpore nielen so záväzkami v oblasti ochrany životného prostredia, osobitne vôd, ale aj so zámerom, ktorý viedol k myšlienkam podpory OZE zo strany globálneho spoločenstva.

Autorka sa v prezentácii zameria na tri dielčie problémy, ktoré boli v minulosti dôvodom na zrušenie niekoľkých rozhodnutí na výstavbu konkrétnych MVE a ktoré viedli nepriamo aj k infričmentu Európskej komisie voči Slovensku vo veci porušenia smerníc o vode a EIA/SEA v súvislosti s prípravou a výstavbou MVE u nás. Prezentácia sa bude venovať:

- neobmedzenej platnosti a problematickej aktuálnosti rozhodnutí zo zisťovacích konaní k MVE z minulosti, procesu ich preskúmania resp. zmeny v prípade, ak sa podstatne zmenili podmienky v lokalite predpokladaného umiestnenia MVE
- ne/previazanosti procesov posudzovania vplyvov na ŽP a posudzovaní podľa smernice o vode resp. smernice o biotopoch
- nedostatočnej identifikácii a posudzovaniu kumulatívnych a synergických vplyvov MVE na životné prostredie

Každý z problémov bude ilustrovaný konkrétnymi príkladmi stavieb zo Slovenska a autorka popíše nielen dôsledky nedostatočnej úpravy či aplikácie súčasnej legislatívy, ale aj niektoré návrhy na riešenie.

11.00 – 12.30 Posudzovanie vplyvov vybraných navrhovaných činností a zložiek životného prostredia – posudzovanie vplyvov na štruktúru a scenériu krajiny a územný systém ekologickej stability

Vyskupová Monika¹, Pauditšová Eva² (¹REMING CONSULT a.s., ²Univerzita Komenského v Bratislave)
Hodnotenie krajiny v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie

Krajina ako objekt hodnotenia vplyvov na životné prostredie je integrálnou súčasťou procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie, keďže krajinný priestor predstavuje hlavné dotknuté územie pripravovanými rozvojovými zámermi, priestor, v ktorom sa stretávajú a interagujú jednotlivé zložky životného prostredia. Napriek tomu však hodnotenie vplyvov na krajinu patrí medzi tie oblasti procesu, pre ktoré nie je doposiaľ ustálený alebo metodicky zadaný mechanizmus predikcie a hodnotenia potenciálnych vplyvov pripravovaných rozvojových plánov a projektov. Základné parametre krajiny, ktoré by sa v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie v zmysle platných predpisov mali sledovať, sú štruktúra krajiny (jej využívanie), stabilita krajiny (stabilita jej abiotických a biotických zložiek a ekologická stabilita) a vizuálne vlastnosti krajiny (krajinný obraz, krajinná scenéria, charakteristický vzhľad krajiny). Napriek vzneseným požiadavkám sú však tieto ukazovatele v procese často úplne opomínané, prípadne nesprávne hodnotené, a teda výsledná predikcia vplyvov býva nedostatočná až chybná. Príspevok má za cieľ upriamiť pozornosť na túto stále opomínanú oblasť hodnotenia vplyvov pripravovaných plánov a projektov a na nedostatky, ktoré ju sprevádzajú. Snahou príspevku je vyvolať k tejto problematike odbornú diskusiu, ktorá by viedla k prijatiu záverov pre zvýšenie kvality a objektivity vykonávaných hodnotení.

Slámková Marta (Slovenská agentúra životného prostredia)
RÚSES nástroj ochrany prírody a krajiny

ÚSES predstavuje najvýznamnejší prostriedok na uplatňovanie krajinno-ekologických princípov pri riešení biodiverzity a ekologickej stability krajiny a ozelenenia poľnohospodárskej krajiny. Cieľom je, aby sieťou biocentier biokoridorov ako základnej kostry celoplošnej ochrany a biodiverzity v krajine, bolo pokryté celé Slovensko. Táto myšlienka sa stala podkladom pre projekt: Spracovanie dokumentov regionálnych územných systémov ekologickej stability pre potreby vytvorenia základnej východiskovej bázy pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry (RÚSES II)“ Výstupy RÚSES slúžia pre odbornú a širokú verejnosť, orgány štátnej správy, samosprávy, územných plánovačov a investorov, pre užívateľov pôdy. Boli stanovené ekostabilizačné opatrenia a navrhnuté regulatívy, ktoré bude nutné rešpektovať v záujme fungovania prvkov ÚSES, na zabezpečenie celoplošnej ochrany prírody a krajiny, biodiverzity, ako aj zvýšenie ekologickej stability nechránených a intenzívne využívaných území, na vytvorenie podmienok pre jednoduchšiu a efektívnu implementáciu dokumentov RÚSES, ako záväzných podkladov pre rozhodovacie a plánovacie činnosti. Dokumenty RÚSES budú tvoriť východiskovú bázu pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry